

„Sreo sam mnogo važnih ljudi, predsjednika i rukovodilaca, ali Tito je ipak nešto posebno“, rekao je Kirk Douglas o Josipu Brozu, nakon što se sastao s njim na Bledu početkom studenoga 1964. godine.

Prva godišnjica smrti Kirka Douglasa obilježava se za koji dan, 5. veljače. Rođen je u Amsterdamu, država New York 9. prosinca. 1916. godine kao dijete siromašnih židovskih doseljenika iz Gomela u Bjelorusiji. Odrastajući u brojnoj obitelji sa 6 sestara Išur Danielovič, koje je Kirkovo pravo ime, postao je veliki holivudski glumac i producent Kirk Douglas. Oscara za životno djelo dobio je 1996. godine. Iz dva braka dobio je 4 sina, a najpoznatiji od njih Michael Douglas, danas je velika zvijezda američkog filma.

Došavši u Jugoslaviju početkom studenoga 1964. godine održao je predavanje na beogradskoj Filmskoj akademiji. Imao je posebnu želju, kako je napisao u Memoarima, upoznati Josipa Broza kojega je izuzetno cijenio. Svoju autobiografiju „Sin skupljača smeća“ objavio je 1988. godine, nazvavši je tako po ocu koji je uzdržavao svoju brojnu obitelj skupljajući odbačene predmete. Snaga američkog društva bila je upravo u tome što su u ostvarenju američkog sna svi imali jednaku šansu, koju je Kirk Douglas iskoristio popevši se na sam vrh američke filmske industrije.

Budući da mu američki i engleski veleposlanici u Beogradu nisu mogli osigurati susret s Brozom, sam je nazvao Ured Predsjednika i već sutradan službenim avionom stigao je na Bled, gdje ga je primio Tito i proveo s njim u ugodnom razgovoru, kako piše u uspomenu, puna 3 sata. Od tog susreta datira i njihovo prijateljstvo. Kada se odlučivalo, prilikom snimanja filma Sutjeska, tko će glumiti Broza, prvi je izbor biti upravo Kirk Douglas što, na žalost, nije mogao prihvatiti zbog već ugovorenih snimanja, pa je ulogu Tita dobio Richard Burton.

Josip Broz i Kirk Douglas su potekli iz izrazito siromašnih i brojnih obitelji, što će ih zblížiti ali i odrediti kao ljude koji su mijenjali nabolje položaj ugroženih i nezaštićenih u zajednici. Povezalo ih je i sudjelovanje u Drugom svjetskom ratu i borba protiv fašizma, a vojnik Kirk, koji se kao američki vojnik borio do kraja rata i cijenio maršala Tita kao jednog od najzaslužnijih ljudi u toj borbi. Za razliku od Hrvatske, Josip Broz je zbog nemjerljivog doprinosa pobjedi u tom strašnom ratu, u Americi i drugdje u svijetu izuzetno cijenjen, čak i od onih Amerikanaca koji ne

podnose činjenicu da je bio komunist.

Kirk Douglas je u Americi biti prepoznat kao onaj koji nesebično pomaže ne samo ugrožene skupine, već i one koji su u vrijeme antikomunističke histerije u Hollywoodu završili na „crnim listama“ te je tako mnogim scenaristima, muzičarima i glumcima onemogućavana sloboda stvaralaštva i pravo na rad iz ideoloških razloga. Aktivno se zalagao za njihova prava, a kraj tog sramnog razdoblja američke povijesti McCartyjeve borbe protiv komunizma i članova i simpatizera Komunističke partije SAD-a obznaniti će upravo Kirk Douglas čijim nastojanjem čuveni američki scenarist Dalton Trumbo, nakon gotovo desetljeća izopćenosti, dobija priliku pisanja scenarija za filmski megaspektakl Spartak.

Tito i Douglas su se istodobno zauzimali, svatko na svoj način, za ugrožene i obespravljene. Broz se u Jugoslaviji i Hrvatskoj, gradeći samoupravni socijalizam, zalagao za obične ljude, one najugroženije.

Tito opismenjuje narod, podiže tvornice i daje ih radnicima na upravljanje, gradi ceste, zgrade i mostove, pruža im zdravstvenu zaštitu i dijeli stanove. Buja kulturni, prosvjetni i književni život, potiče se umjetnost, kazalište i film. Naša poduzeća grade luke i viadukte diljem cijeloga svijeta i našoj se vještini drugi dive. Tito je uvažen u inozemstvu, a u zemlji slovi za najboljeg vladara u povijesti južnoslavenskih naroda. U društvu je vladala opuštenost, a dominirao osmijeh i zadovoljstvo. Vladao je optimizam i znalo se da će iduće godine biti i bolje. To je bilo društvo koje je posjedovalo Nadu.

Josip Broz jedinstvena je pojava, ne samo u hrvatskoj i jugoslavenskoj, već i u svjetskoj povijesti. Gdje je god došao i kad god došao izazivao je pažnju, uvažavanje i poštovanje. Svi su mu se klanjali, i predsjednici i kraljevi, a papa Pavle VI. rekao je da je počašćen njegovom posjetom. S Kirkom Douglasom sreo se ponovo 1971. godine kada su mu na kraju posjete SAD-u, hollywoodske zvijezde, Unija filmskih producenata i gradonačelnik Los Angelesa Sem Jorti priredili nezaboravan prijem, što prije njega nije doživio niti jedan predsjednik neke države.

Uobičajeno je vidjeti kako se oko filmskih zvijezda okupljaju i guraju njihovi obožavatelji, no na ručku priređenom u čast Josipa Broza s 2.500 uzvanika svijet je po prvi put imao priliku vidjeti hollywoodske zvijezde koje se gužvaju kako bi se pozdravile s Titom i eventualno razmijenile pokojnu riječ.

Na prijemu u njegovu čast dočekala su ga 4 Oskarovca – Shirley MacLaine, Charlton Heston, Lee Marvin i Kirk Douglas, te druge zvijezde - Rock Huston, Glen Ford, Eduard Robinson i mnogi drugi.

Hollywoodske zvijezde su Josipu Brozu Titu kao rijetko kome iskazale svoje divljenje i poštovanje, prije svega zbog njegove uloge u Drugom svjetskom ratu.

Poznati redatelj, scenarist i glazbenik, te veliki komičar i Oskarovac Charlie Chaplin rekao je:

„Maršalu Titu, kome čin nije dodijeljen dekretom nego borbom protiv fašizma, ja kao vojnik te borbe stojim mirno i salutiram!“

Ploče, 19. siječnja 2021.

VEDRAN SRŠEN